

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI ADLIYA VAZIRLIGI
HUZURIDAGI YURIDIK KADRLARNI QAYTA TAYYORLASH VA
MALAKASINI OSHIRISH INSTITUTI**

“KELISHILGAN”

O‘zbekiston Respublikasi
Adliya vazirligi huzuridagi
X.Sulaymonova nomidagi
Respublika sud ekspertiza
markazi direktori

_____, A. Xalilov

2025-yil 30-aprel

“TASDIQLAYMAN”

Yuridik kadrlarni qayta
tayyorlash va malakasini
oshirish instituti direktori

_____, Y. Kanyazov

2025-yil 30-aprel

“KRIMINALISTIKA ASOSLARI”

fani bo‘yicha dual ta’lim shakli asosidagi qayta tayyorlash kursining
O‘QUV DASTURI

I. O'QUV KURSINING DOLZARBLIGI VA OLIY KASBIY TA'LIMDAGI O'RNI

“Kriminalistika asoslari” fanidan qayta tayyorlash kursining **O'quv dasturi** (keyingi o'rinlarda –O'quv dasturi deb ataladi) – O'zbekiston Respublikasining Konstitusiyasi, “Sud ekspertizasi to'g'risida”gi, “Ta'lim to'g'risida”gi Qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 13-apreldagi «O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi X.Sulaymanova nomidagi Respublika sud ekspertiza markazi faoliyatini yanada takomillashtirish hamda sud ekspertlarini malakasini oshirish tizimini tashkil qilish to'g'risida»gi 206-sonli, 2025-yil 19-martdagi “O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari” to'g'risidagi 171-son qarorlariga, 2020-yil 24-martdagi “Nodavlat sud-ekspertiza tashkilotlari faoliyatini tashkil etish bo'yicha nizomlarni tasdiqlash haqida”gi 180-son qarori bilan tasdiqlangan “Nodavlat sud ekspertizasi tashkilotlari sud ekspertlarini (bundan keyin matnda Sud ekspertlari deb yuritiladi) qayta tayyorlash, malakasi va huquqiy bilimini oshirish tartibi to'g'risida”gi Nizomga muvofiq, sud ekspertlarini qayta tayyorlashga qo'yiladigan talablar asosida ishlab chiqilgan.

O'quv dasturi tarkibida sud ekspertlarining qayta tayyorlashning dolzarbligi va oliy kasbiy ta'lim dasturidagi o'rni, maqsadi, vazifalari va o'rganadigan muammolari, sud ekspertlarining qayta tayyorlashga jalb qilingan mutaxassislar egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar tasnifi, nazariy, amaliy va mustaqil ta'lim mashg'ulotlari hajmi va mazmuni, metodik tavsiyalar, mavzuviy rejalar, o'quv-uslubiy adabiyotlar va didaktik vositalar ro'yxatini qamrab olgan.

O'quv dasturi sud ekspertlarini qayta tayyorlash va sohaviy (kriminalistika, jinoyat, jinoyat-prosessual, fuqarolik, fuqarolik-prosessual, ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi, iqtisodiy-prosessual va ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi) kodekslarda proses ishtirokchilari bo'lganliklari va isbotlash manbai hisoblangan ekspert xulosalari berishlarini inobatga olib, ularning huquqiy sohada professional faoliyat yuritishga tayyorlashni nazarda tutadi. Bundan tashqari sud ekspertlarining ish faoliyatida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan huquqiy sohadagi xatolarni oldini olishni maqsad qilib oladi.

II. O'QUV FANINING MAQSADI VA VAZIFASI

2.1 “Kriminalistika asoslari” fani kompleks ilmiy–texnik va pedagogik tabiatga ega va shu sababli ushbu kursining **asosiy maqsadi** – sud ekspertlarida sud kriminalistika va ekspertlik faoliyati sohasida chuqur nazariy bilimlarni hamda ushbu faoliyatni qonunchilik talablariga mos hamda samarali tashkil qilish va

o'tkazish borasidagi kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishdan iborat. Shuningdek, kriminalistika va sud-ekspertlik faoliyatining ijtimoiy ahamiyatini o'rgatish, nostandart ekspertlik vaziyatlarda tegishli qarorlar qabul qila olish qobiliyatini shakllantirishga zamin yaratadi.

2.2. "Kriminalistika asoslari" fanining asosiy vazifalari:

- tinglovchilarni kriminalistika va sud ekspertizasiga oid huquqiy va ijtimoiy asoslarini o'rgatish;
- tinglovchilarni kriminalistika, sud ekspertizasi faoliyatini tartibga soluvchi prosessual qonunchilik hujjatlarining mazmun-mohiyati hamda ularni amaliyotda qo'llash tartibi bilan tanishtirish;
- tinglovchilarni kriminalistika va sud ekspertizasiga oid mamlakatdagi hamda xorijiy davlatlardagi mavjud ilmiy axborot resurslari, ilmiy va o'quv adabiyotlar bilan tanishtirish;
- tinglovchilarni kriminalistikada va muayyan sud ekspertizasining shakllanish bosqichlari to'g'risida, zamonaviy sud ekspertizaning so'nggi yutuqlari hamda imkoniyatlari haqida dolzarb axborot bilan ta'minlash;
- tinglovchilarda mustaqil ravishda sud ekspertizasini o'tkazish va sud ekspertiza xulosasini rasmiylashtirish uchun zarur bo'lgan malakani shakllantirishdan iborat.

III. SUD EKSPERTLARINI QAYTA TAYYORLASHGA QUYILADIGAN TALABLAR

Umumiy talablar:

Konstitutsiya va qonunlarda belgilangan asosiy prinsiplar va qoidalarni bilish, qonun hujjatlari normalarini to'g'ri anglash va qo'llash qobiliyati;
sud-ekspertlik faoliyatini amalga oshirish qobiliyati;
ilmiy-tadqiqot faoliyati bilan shug'ullanish qobiliyati;
turli vaziyatlarga nisbatan ruhiy barqarorlik.

Maxsus talablar:

kriminalistika fani;
predmeti va vazifalari;
kriminalistika tizimi;
kriminalistikaning boshqa yuridik fanlar bilan aloqalari;
kriminalistika jinoyatlarni sodir etishi mexanizmi qonuniyatlari;
jinoyat va jinoyachi haqidagi ma'lumotlarni to'plash;
tekshirish va baholash;
sud ekspertlarning qonunchilik normalarni qo'llay olish amaliyotini shakllantirish va takomillashtirishi;

sud tadqiqotlari va jinoyatlarni oldini olish;

sud ekspertizasining tashkiliy-huquqiy asoslari, sud ekspertizasining tushunchasi, predmeti, sud ekspertlik faoliyatining ob'ekti va sub'yektlari, sud ekspertlik tadqiqotlari, ekspert xulosasining shakli, tuzilishi va uni rasmiylashtirish hamda ekspertlik faoliyatida ekspertlar duch keladigan huquqiy vaziyatlarni to'g'ri baholashi va sharhlashi, olingan nazariy bilimlarni amaliy faoliyatda qo'llashi, prosessual hujjatlarni to'g'ri tuzishi, ekspertizalarni tayinlash va o'tkazishda uchraydigan xatolarni aniqlashi va bartaraf etish bo'yicha *nazariy bilimlarga ega bo'lishi*;

olgan nazariy bilimlaridan uslubiy va amaliy vazifalarni hal etishda, jinoyat-prosessual, fuqarolik prosessual, iqtisodiy prosessual, ma'muriy javobgarlik va ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodekslar hamda kriminalistika sohasidagi bilimlaridan foydalanish *amaliy ko'nikmalarni egallashi*;

ekspert xulosasi/mutaxassis fikrini berishda prosessual talablarga to'liq javob beradigan ilg'or yuridik dalil manbasi hisoblangan hujjatni shakllantirish, qayta ekspertiza tayinlanganda birlamchi ekspertizaning huquqiy sohadagi kamchiliklarini topa olish va tegishli tartibda tuzatish *malakalarini egallashi kerak*.

“Kriminalistika asoslari” fanidagi MAVZULAR REJASI

T/r	Mashg'ulotlarning mavzusi	Jami o'quv soatlari	Shu jumladan,		
			Ma'ruza	Seminar	Amaliy (laboratoriya)
1.	Kriminalistika fani, predmeti, vazifalari va tizimi	2	2		
2.	Kriminalistik identifikasiya va diagnostika	4	2	2	
3.	Kriminalistika metodlari	4	2	2	
4.	Jinoyat prosessida maxsus bilimlar va ulardan foydalanish shakllari	4	2	2	
5.	Sud kriminalistik ekspertizalarini tashkil qilish va o'tkazish tartibi	6	2	4	
Yakuniy nazorat		2			
Jami		22	10	10	

IV. ASOSIY NAZARIY QISM (MA'RUZA MASHG'ULOTLARI)

1-Mavzu. Kriminalistika fani, predmeti, vazifalari va tizimi.

Kriminalistika fani, kelib chiqish tarixi, uning tushunchasi va huquqiy

asoslari. Predmeti, ob'yektlari va sub'ektlari. Kriminalistikaning yuridik va boshqa fanlar bilan aloqalari.

2-Mavzu. Kriminalistik identifikasiya va diagnostika.

Kriminalistik identifikasiya tushunchasi, vazifalari, prinsiplari va shakllari. Kriminalistik identifikasiya ob'yektlari. Identifikasiya ob'yektlarining tasnifi. Identifikasiya tadqiqot jarayoni. Kriminalistik diagnostika.

3-Mavzu. Kriminalistika metodlari

Kriminalistikada qo'llaniladigan metodlar tasnifi. Umum ilmiy kriminalistik metodlar. Maxsus kriminalistik metodlar.

4-Mavzu Jinoyat prosessida maxsus bilimlar va ulardan foydalanish shakllari.

Maxsus bilimlarning tushunchasi va mazmun mohiyati. Maxsus bilimlarning O'zbekiston Respublikasi qonunchiligidagi o'ri. Maxsus bilimlarning tizimi va sub'ektlari.

5-Mavzu. Sud kriminalistik ekspertizalarini tashkil qilish va o'tkazish tartibi.

Jinoyat ishi uchun muhim bo'lgan ma'lumotlar. Jinoyat ishlari bo'yicha ekspertiza o'tkazishda maxsus tekshirish. Ekspert oldiga qo'yilgan savollar. Ekspertiza o'tkazish chog'ida foydalanilgan ob'yektlar.

V. SEMINAR MASHG'ULOTLARI BO'YICHA KO'RSATMA VA TAVSIYALAR

Seminar mashg'ulotlarida tinglovchilar o'z bilimlarini chuqurlashtirib, ular bo'yicha o'z fikrlarini mustaqil ifoda eta olish ko'nikmalari, ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirib boradilar. Buning uchun o'qituvchi mashg'ulotlar jarayonida muammoli, bahsli vaziyatlarni yaratishi lozim bo'ladi.

O'qituvchi berilgan savolga javob berish jarayonida tinglovchi tomonidan hayotiy misollar keltirish, ularni hozirgi zamon voqyea-hodisalari bilan bog'lab borish katta ahamiyatga ega. Mashg'ulotlar davomida jahonda sodir bo'lgan voqyea-hodisalar bo'yicha tinglovchilarda mustaqil savollar, testlar tuza olish hamda qo'yilgan savollarga to'g'ri, aniq javob berish ko'nikmalarini rivojlantirib borish tavsiya etiladi.

VI. MUSTAQIL TA'LIM VA MUSTAQIL ISHLAR

O'quv kursi bo'yicha o'quv materiallarining kengroq egallash va tinglovchilar dunyoqarashini boyitish maqsadida o'qituvchilar tomonidan tinglovchilarga mustaqil ta'lim uchun mavzular va adabiyotlar tavsiya etiladi. Tinglovchilar mustaqil ta'limda kursning hususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

– darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha kurs boblari va mavzularini o'rganish;

– maxsus adabiyotlar bo'yicha fanlar bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash.

Tavsiya etiladigan mustaqil ishlarning taxminiy mavzulari:

Kriminalistika fani va uning mazmun mohiyati.

“Sud-ekspertlik faoliyati” tushunchasi va huquqiy asoslari.

O'zbekiston Respublikasida sud-ekspertlik faoliyatining asosiy prinsiplari.

Sud ekspertizasining predmeti, ob'yektlari va uslubi.

O'zbekiston Respublikasi “Sud ekspertizasi to'g'risida”gi Qonunining ahamiyati, maqsadi va vazifalari.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining sohaga oid Farmon va qarorlaridan kelib chiqadigan vazifalar.

Davlat sud-ekspertiza muassasalari va ularning turlari.

Nodavlat sud-ekspertiza tashkilotlari.

Sud-ekspertiza muassasalari rahbarlarining vakolatlari.

“Sud eksperti” tushunchasi va unga qo'yiladigan malakaviy talablar.

Nodavlat sud ekspertiza tashkilotlari sud ekspertlarini qayta tayyorlash.

Sud ekspertizalarni o'tkazish asoslari va muddatlari.

Sud ekspertizalarining tasniflanishi.

Sud ekspertizalarining prosessual turlari.

Ekspertning xulosasi.

Xulosa berishning iloji yo'qligi to'g'risidagi dalolatnoma

Sud-ekspertlik faoliyatini axborotli ta'minoti.

Sud ekspertlik faoliyatidagi xatolar tushunchasi va ularning tasniflanishi.

Sud ekspertlik faoliyatida uchrab turadigan xatolarning ob'yektiv va sub'yektiv sabablari.

Sud ekspertlarining xatolarini aniqlash mumkin bo'lgan holatlar.

VII. O'QUV DASTURINI O'ZLASHTIRISH VA TA'LIM JARAYONLARINI TA'MINLASHGA MO'LLJALLANGAN O'QUV-METODIK MATERIALLAR

O'quv jarayonini tashkil etish:

O'quv jarayoniga zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, shuningdek, masofaviy ta'lim hamda o'quv mashg'ulotlarining interfaol “aqliy hujumlar”, “keys stadi”, “jamo bo'lib ishlash” hamda bilim va ko'nikmalar berishning boshqa zamonaviy shakllari joriy etiladi.

O'quv materiallari:

ma'ruza fondlari (shu jumladan, elektron shakldagi) va kurs bo'yicha o'quv qo'lanma, tarqatma materiallar;

multimedia materiallari (slaydlar, prezentasiyalar va h.z.).

O'quv-metodik materiallar:

test (yoki nazorat savollari) yohud masofaviy topshiriqlar;

amaliy topshiriqlar (masalalar yoki kazu va h.z.).

O'quv dasturini amalga oshirish uchun zarur texnik ta'minoti:

shaxsiy kompyuter – o'qituvchining avtomatlashtirilgan ish joyi;

multimedia qurilmasi, ekran smart-televizor.

VIII. YAKUNIY NAZORAT

O'quv dasturining barcha mavzulari bo'yicha yakuniy nazorat test shaklida o'tkaziladi va baholanadi.

IX. ASOSIY VA QO'SHIMCHA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBALARI

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari:

Shavkat Mirziyoyev. Milliy taraqqiyot yo'limizni kat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 592 b.

Shavkat Mirziyoyev. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 488 b.

Shavkat Mirziyoyev. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2018. – 508 b.

Shavkat Mirziyoyev. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug'. hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2019. – 400 b.

Shavkat Mirziyoyev. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2020. – 452 b.

Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2021. – 464 b.

NORMATIV-HUQUQIY XUJJATLAR VA BOSHQA ADABIYOTLAR:

O'zbekiston Respublikasining Konstitusiyasi. — URL: <https://nrm.uz/contentf?doc>.

O'zbekiston Respublikasining Jinoyat-prosessual kodeksi. — URL: <https://lex.uz/docs/111460>.

O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik-prosessual kodeksi // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.01.2018 y., 02/18/FPK/0612-son, 12.10.2018-y., 03/18/496/2043-son;

O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 05.01.2018-y., 03/18/456/0512-son; 10.01.2018-y., 03/18/459/0536-son, 30.01.2018-y., 03/18/463/0634, 19.04.2018-y., 03/18/476/1087-son, 21.07.2018-y., 03/18/485/1552-son, 24.07.2018-y., 03/18/486/1559-son, 25.07.2018y., 03/18/487/1569-son, 10.2018-y., 03/18/495/2029-son, 12.10.2018-y., 03/18/497/2044-son, 23.10.2018-y., 03/18/503/2080-son;

O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksi //

O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 26.01.2018-y., 02/18/MPK/0627-son, 12.10.2018-y., 03/18/496/2043-son;

O'zbekiston Respublikasining Iqtisodiy prosessual kodeksi // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 25.01.2018-y., 02/18/IPK/0623-son, 27.07.2018-y., 03/18/488/1579-son, 12.10.2018-y., 03/18/496/2043-son;

«Sud ekspertizasi to'g'risida»: O'zbekiston Respublikasining qonuni (2010-yil 1-iyun, O'RQ-249-son) / O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. – Toshkent, 2010. – 22-son. – 173-m. — URL: <https://lex.uz/docs/1633102>.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 17-yanvardagi “Sud ekspertlik faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-2145-son qarori / Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 19-yanvar 2019. 07/19/4125/2510-son. — URL: <https://lex.uz/docs/4172023>.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 5-iyuldagi “O'zbekiston Respublikasida sud-ekspertlik tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-6256-son Farmoni / Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 06.07.2021-y., 06/21/6256/0636-son.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2011-yil 5-yanvardagi “Davlat sud-ekspertiza muassasasi yoki boshqa korxona, muassasa, tashkilot tomonidan sud ekspertizasini o'tkazish tartibi to'g'risidagi namunaviy nizomni tasdiqlash haqida”gi 5-son qarori // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 04.12.2017-y., 09/17/960/0355-son; 16.01.2019-y., 09/19/34/2486-son; 28.12.2020-y., 09/20/810/1673-son. — URL: <https://lex.uz/docs/1727079>.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 13-apreldagi “O'zbekiston Respublikasi adliya vazirligi huzuridagi X.Sulaymonova nomidagi respublika sud ekspertizasi markazi faoliyatini yanada takomillashtirish hamda sud ekspertlarining malakasini oshirish tizimini tashkil qilish to'g'risida”gi 206-son qarori // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 04.06.2021-y., 09/21/345/0522-son).

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 20-apreldagi “O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi X.Sulaymonova nomidagi Respublika sud ekspertizasi markazi faoliyatini takomillashtirish to'g'risida”gi 338-son qarori // (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 22.04.2019-y., 09/19/338/3003-son).

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 24-martdagi “Nodavlat sud-ekspertiza tashkilotlari faoliyatini tashkil etish bo'yicha nizomlarni tasdiqlash haqida”gi 180-son qarori // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 04.06.2021-y., 09/21/345/0522-son.

Kriminalistika va ekspertiza.Darslik. yu.f.n. prof. v.b. D.Bazarova, yu.f.d. dos.I.R.Astanov –Toshkent: TDYUU, 2020. –618b.

Kriminalistika: Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun darslik Mualliflar: F.Abdumajidov va boshk. – T.: “Adolat”, 2003 - 362 b.

Kriminalistika. I-jild. 2008.

Kriminalistika. Sxemalar. Rustambayev M.H. 2011.

Sud-huquq islohotlari zahirida ekspertiza institutini takomillashtirishning jinoyat-prosessual va kriminalistik jihatlari. 2015. Astanov I. R.

INTERNET SAYTLAR VA DAVRIY NASHRLAR:

<https://lex.uz>

<https://www.norma.uz/>

<https://advice.uz/>

<https://huquqiportal.uz/>

<https://strategy.uz/>

https://drive.google.com/file/d/1g_zjQB38ytEX8WTB-uuPyjt8V0jL1cSJ/view

<https://www.tadqiqot.uz/index.php/law/article/view/3529>

<https://uz.dcnemetr.com/docs/768/index-287487-1.html>

<https://library-tsul.uz/category/kriminalistika-uz/>